

Sintautų apylinkių augmenija

Daiva Patalauskaitė

Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas

Ižanga

Sintautų apylinkių kraštovaizdis – upių ir upelių išraižyta lyguma, priklausanti Nemuno žemupio lygumai su vyraujančiu negiliai slėniuotosios priemolingosios lygumos vietovaizdžiu.¹ Dalis valsčiaus ribų eina upėmis. Pietinė riba – Nóvos upe, vakaruose nedidelė dalis Šešupės, šiaurėje – Siesartiės vagomis. Čia šių upių slėniai išlikę natūralūs. Natūralioje Novos slėnio atkarpoje limnoglacialinėje lygumoje (450 ha), esančioje buvusio Sintautų valsčiaus teritorijoje, 1988 metais buvo įsteigtas Novos hidrografinis draustinis.² Dauguma kitų slėnių yra melioruoti, upės ir upeliai teka kanalais ar yra patvenkti. Taip yra atsiradęs didžiulis Pentės upės tvenkinys, kurio patvanka nuo Totōrviečių tęsiasi iki Sintautų.

Labai negilus karbonatingų molių nukalkėjimas daro šias vietas vienomis derlingiausių Lietuvoje³, todėl Sintautų apylinkėse intensyviai ūkininkaujama, kraštas beveik bemiškis, buvusių miškų vietos paverstos žemės ūkio naudmenomis. Tarp dirbamų laukų ir palei kai kurias upes yra nedideli juodalksnynai sklypuose, nepatogiuose žemei dirbti. Dėl aktyvios žemės ūkio veiklos natūralios augmenijos bendrijų yra tik nedideli sklypeliai.

Išsamūs botaniniai tyrimai šiame kultūriniame kraštovaizdyje nebuvo vykdyti, tačiau botanikai yra lankęsi šiose vietovėse ir jų surinktų augalų herbariuminiai pavyzdžiai yra saugomi Botanikos instituto (BILAS) ir Vilniaus universiteto (WI) herbariumuose. 2003–2005 m. Šakių rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, botanikų buvo vykdoma Lietuvos pievų inventorizacija, kurių metu buvo vertinama tuometinė natūralių ir pusiau natūralių pievų būklė.

Dabartiniai buvusio Sintautų valsčiaus augmenijos tyrimai buvo atliekami siekiant įvertinti esamą augmenijos būklę, surasti vietas, kuriose dar yra išlikusių natūralių augmenijos bendrijų, jas iširti, išaiškinti jų vertę.

Metodika

Teritorija buvo tyrinėjama 2003 m. vasarą maršrutiniu būdu. Buvo naudojami rajono žemės naudojimo žemėlapiai (M 1:10 000) ir Vilniaus universiteto, Gamtos mokslų fakulteto, Kartografijos centro darbuotojos Lidijos Kavaliauskienės parengtas Sintautų valsčiaus žemėlapis (M 1:50 000).

Aptiktos natūralios bendrijos buvo aprašomos taikant prancūzų–šveicarų mokyklos augalijos tyrimo ir klasifikavimo principus⁴, kurių metodika išdėstyta publikacijose⁵. Bendrijų vertė buvo nustatoma vizualiai, darant fitocenologinius aprašymus ir juos analizuojant. Analizės metu bendrijų vertė nustatoma įvertinant jų išotinią bū-

Straipsnis, leidyklai įteiktas 2012 05 03, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2012 11 20, pirmą kartą paskelbtas 2013 01 30 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799 visateksteje svetainėje www.llt.lt.

¹ Basalykas A. *Lietuvos TSR fizinė geografija*, Vilnius, 1965.

² Kirstukas M. (red.) Saugomos teritorijos, *Lietuvos gamta*, Kaunas, 2004.

³ Basalykas A. *Ten pat*.

dingiosiomis rūšimis ir struktūros pokyčius, susijusius su antropogenine veikla. Augalų rūšys buvo nustatomos pagal literatūrą.⁶ Induočių augalų pavadinimai pagal Zigmantą Gudžinską⁷, samanų pagal Iloną Jukonienę ir Ramunėlę Jankevičienę.⁸ Augalų bendrijų apimtis ir sintaksonų pavadinimai naudojami pagal literatūrą.⁹ Europinės svarbos buveinės nurodomos pagal Valerijų Rašomavičių (red.).¹⁰ Pirmą kartą tekste minint augalų rūšių ir bendrijų taksonų vardus, nurodomi jų lotyniški pavadinimai, autorių vardų ir pavardžių trumpiniai.

Rezultatai

Dirvožemių derlingumas nulėmė tai, kad buvusių girių plotai buvo paversti dirbamais laukais, o menki miško ploteliai išliko tik užmirkusiose ar stačiose upių slėnių dalyse, kurioms paversti dirbamais laukais reikėtų didelių investicijų. Stačiuose Novos ir Šešupės šlaituose aptinkami plačialapių miškai, priklausantys liepinio skroblyno asociacijai (ass. *Tilio-Carpinetum betuli* Traczyk 1962), kuri yra įtraukta į Lietuvos raudonąją knygą¹¹ (1 pav.), o šlaitų raguvose – guobinio uosyno asociacijai (ass. *Ulm-Fraxinetum excelsioris* Sjörgen 1971). Šių slėnių medynai nėra seni, tačiau kai kur juose jau yra susiformavusi šios asociacijos bendrijoms būdinga struktūra: palei Žaltynus (Šešupės šlaitai) ir Klepūs (Novos šlaitai) šių bendrijų I ir II medyno arduose aptinkami plačialapiai medžiai – paprastieji klevai (*Acer platanoides* L.), paprastieji skroblai (*Carpinus betulus* L.), paprastieji uosiai (*Fraxinus excelsior* L.), paprastieji ažuolai (*Quercus robur* L.), mažalapės liepos (*Tilia cordata* Mill.), II arde kalninės guobos (*Ulmus glabra* Huds.), paprastieji skirpstai (*Ulmus minor* Mill.), miškinės obelys (*Malus sylvestris* L.). Kitur šių miško bendrijų floros sudėtis ir struktūra pažeista, viršutiniuose miško arduose dėl kirtimų išivyravo medžiai pionieriai – karpotieji beržai (*Betula pendula* Roth), drebulės (*Populus tremula* L.), o plačialapių medžių jaunuolynas stiepiasi pomiškyje. Krūmų šiose bendrijose negausu, liepiniame skroblyne dažniausiai aptinkami paprastieji lazdynai (*Corylus avellana* L.), paprastieji šermukšniai (*Sorbus aucuparia* L.), europiniai ožekšniai (*Euonymus europaeus* L.), gudobelės (*Crataegus* sp.), o guobiniame uosyne – paprastosios ievos (*Padus avium* Mill.), europiniai ožekšniai.

⁴ Braun-Blanquet J. Grundzüge der Vegetationskunde, *Pflanzensoziologie*, Wien-New York, 1964.

⁵ Александрова В. Д. Классификация растительности, Обзор принципов классификации и классификационных систем в различных геоботанических школах, Ленинград, 1969; Natkevičaitė-Ivanauskienė M. *Botaninė geografija ir fitocenologijos pagrindai*, Vilnius, 1983.

⁶ Lekavičius A. *Vadovas augalams pažinti*, Vilnius, 1989; Snarskis P. *Vadovas Lietuvos augalams pažinti*, Vilnius, 1968; Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), *Lietuvos TSR flora*, Vilnius, 1959, t. 1; 1963, t. 2; 1961, t. 3; 1971, t. 4; 1976, t. 5; Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), *Lietuvos TSR flora*, Vilnius, 1980, t. 6; Rothmaler W., Schubert R., Jäger E., Werner K. *Exkursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD, Atlas der Gefasspflanzen*, Berlin, 1988, kn. 3; Jukonienė I. *Lietuvos kiminai ir žaliosios samanos*, Vilnius, 2003.

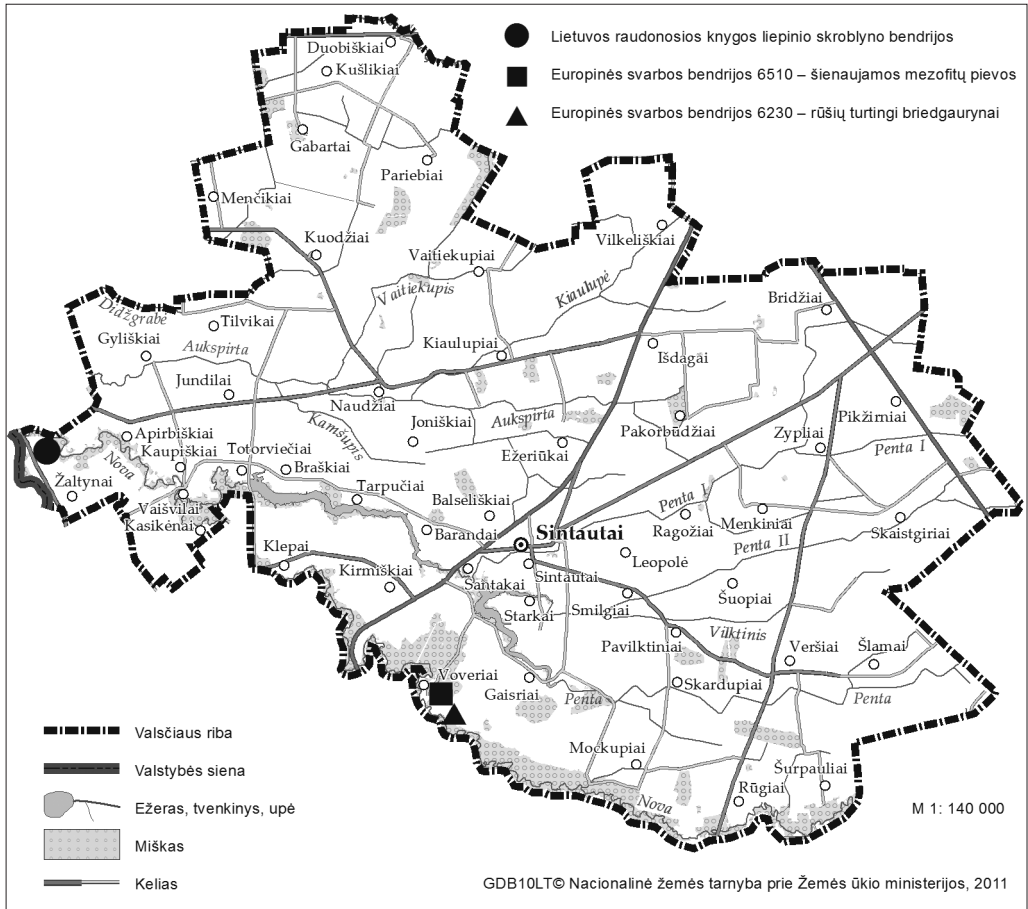
⁷ Gudžinskas Z. *Lietuvos induočiai augalai*, Vilnius, 1999.

⁸ Jukonienė I. Checklist of Lithuanian Mosses, *Botanica Lithuanica*, Vilnius, 2002, kn. 8(4), p. 303–322; Jankevičienė R. *Botanikos vardų žodynas*, Vilnius, 1998.

⁹ Balevičienė J., Kizienė B., Lazdauskaitė Ž., Patalauskaitė D., Rašomavičius V., Sinkevičienė Z., Tučienė A., Venckus Z. *Lietuvos augalija*, Vilnius, 1998, kn. 1; Kielland-Lund J. Die Waldgesellschaften SO-Norvegens, *Phytocoenologia*, 1981, kn. 9(1/2), p. 53–250; Matuszkiewicz W. *Zespoły leśne Polski*, Warszawa, 2007; Pott, *Die Pflanzengesellschaften Deutschlands*, Stuttgart, 1995.

¹⁰ Rašomavičius V. (red.), *Europinės svarbos buveinės Lietuvoje*, Vilnius, 2001.

¹¹ Balevičienė J., Balevičius A., Grigaitė O., Patalauskaitė D., Rašomavičius V., Sinkevičienė Z., Stankevičiūtė J. *Lietuvos raudonoji knyga, Augalų bendrijos*, Vilnius, 2000.

Staciuose šlaituose žolėms sunku išgalėti, jos dengia tik apie pusę paviršiaus ploto. Dažniausiai čia aptinkamos miglinių (*Poaceae*) šeimos nemoralinės žolės – miškinės miglės (*Poa nemoralis* L.), miškinės strugės (*Brachypodium sylvaticum* (Huds.) P. Beauv.). Gana gausiai želia kašubiniai vėdrynai (*Ranunculus cassubicus* L.), paprastosios garšvos (*Aegopodium podagraria* L.). Guobiniame uosyne, be jau paminėtų augalų, gausiai veši plačialapiai katilėliai (*Campanula latifolia* L.). Neseniai mišku apžėlusiuose šlaituose šalia miško augalų aptinkami dar nesunykę pievų augalai: paprastosios kiaulpienės (*Taraxacum officinalis* F. G. Wigg.), aviniai eraičinai (*Festuca ovina* L.), paprastosios veronikos (*Veronica chamaedrys* L.), paprastosios šunažolės (*Dactylis glomerata* L.).

Samanų šiuose miškuose negausu, o sausrų metu jas netgi sunku pastebėti.

Palei Peñtą esančiame didžiausiame šių apylinkių miškų masyve, sudarytame iš keleto miško kvartalų, šiuo metu plyti pakaitiniai beržynai, kurių medyne dėl intensyvių kirtimų vyrauja karpotieji beržai.

Pentės slėnyje, kur nėra stacių šlaitų, yra išikūrę pakrantiniai juodalksnynai su vešlia žoline danga, priklausantys žliūginių juodalksnynų (*Stellario nemorum-Alnetum glutinosae* Lohm. 1957) asociacijai. Jų medyne vyrauja juodalksniai (*Alnus glutinosa* (L.) Gartn.), tarp kurių išimaišo trapieji ir baltieji gluosniai (*Salix fragilis* L., *Salix alba* L.), paprastieji klevai, baltalksniai (*Alnus incana* (L.) Moench). Žolynas

vešlus, sunkiai praeinamas. Jame veši didžiosios dilgėlės (*Urtica dioica* L.), paprastosios gervuogės (*Rubus caesius* L.), paprastosios garšvos. Kitoms žolėms sunku prisiskverbti pro tankius minėtų augalų sąvašynus ir tik kur ne kur stypso didžiųjų eraičinų (*Festuca gigantea* (L.) Vill.), pelkinių vingiorykščių (*Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.) stiebai. Paprastieji apyniai (*Humulus lupulus* L.) šviesesnę erdvę pasiekia pasinaudodami medžių kamienais, aplink kuriuos apsvynioja savo lanksčiais stiebais.

Novos slėnyje ties ganyklomis žliūginiai juodalksnynai tik siaura juosta driekiasi išilgai upės vagos. Čia išikurti miško bendrijoms neleidžia ganomi gyvuliai, kurie nugrauzia medžių ir krūmų jaunuolyną. Todėl upės krantuose prarečiui auga pavieniai medžiai, dažniausiai juodalksniai, paprastieji uosiai, baltieji ir trapieji gluosniai. Žolinėje dangoje dažnos didžiosios dilgėlės, paprastosios sprigės (*Impatiens noli-tangere* L.), paprastosios garšvos, garbiniuotieji dagiai (*Carduus crispus* L.).

Pamiškės, miško aikštelės taip pat turi savitą augmeniją. Klepuose išlikusiuose didesniuose natūraliuose pamiškių plotuose yra išikūrę dobiliniai dirvuolynai (Cl. *Trifolio-Geranietaea sanguinei* Th. Müller 1961, O. *Origanetalia vulgaris* Th. Müller 1961, All. *Trifolion medii* Th. Müller 1961, Ass. *Trifolio-Agrimonetum eupatoriae* Th. Müller (1961) 1962). Šios pamiškių pievos labai spalvingos. Be miglinių šeimos augalų, sudarančių žalią foną, jose gausios vaistinės dirvuolės (*Agrimonia eupatoria* L.), žydinčios geltonspalviais žiedynais, šiliniai dobilai (*Trifolium medium* L.), sužėlę tankiomis grupėmis, kurios žydėjimo metu išryškėja lyg didelės tamsiai rožinės dėmės, statieji lipikai (*Galium album* Mill.), kurių ažūriniai balti ir kvapnūs žiedynai tolygiai išsibarstę visame pievos plote. Kitos augalų rūšys nėra tokios gausios, tačiau įvairiaspalviais žiedais papildo šių pievų margumą. Čia pilkai alyvines kekes kelia mėlynžiedžiai vikiai (*Vicia cracca* L.), baltus skėčius – paprastosios kraujažolės (*Achillea millefolium* L.), paprastosios morkos (*Daucus carota* L.), rožinius graižus – pakrūminės bajorės (*Centaurea jacea* L.), geltonus žiedus ir žiedynus – aitrieji vėdrynai (*Ranunculus acris* L.), rudeninės snaudalės (*Leontodon autumnalis* L.), pieviniai pelėžirniai (*Lathyrus pratensis* L.). Tarp pamiškių dobilynų smulkiais ploteliais išiterpia spalvingumu jiems nenusileidžiančios stepinės pievos (Cl. *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et Tx. 1943), sudarydamos bendrijų mozaiką. Be gausiausiai šiose pievose žaliuojančių miglinių šeimos augalų – plokščiuųjų miglių (*Poa compressa* L.), tikrųjų eraičinų (*Festuca pratensis* Huds.), aptinkami įvairių šeimų margažiedžiai augalai. Geltonomis dėmėmis ši žalią foną išmargina tikrieji lipikai (*Galium verum* L.), geltonžiedės liucernos (*Medicago falcata* L.), tikrosios sidabražolės (*Potentilla argentea* L.), alyvinėmis – skiauterėtosios putokšlės (*Polygala comosa* Schkuhr.), baltomis – kalniniai dobilai (*Trifolium montanum* L.).

Klepuose Novos terasų viršutinėje dalyje esančiose stepinėse pievose ir pamiškių, miško aikštelių, šlaitų pievose išplitusios raudonosios lelijos (*Lilium bulbiferum* L.). Šios rūšies lelijos Lietuvoje auginamos kaip dekoratyviniai augalai, tačiau upių slėniuose vietomis aptinkamos sulaukėjusios.

Palei didžiąsias valsčiaus upes yra išlikusių natūralių pievų. Jų plotai nedideli, dalis pievų jau apleistos, nebešienaujamos. Šienaujamos ir ganomos natūralios pievos yra palei Nóvą ties Voveriaís. Voverių pievose siauromis juostomis išilgai miško ir reljefo įdubimuose aptinkami žemažoliai sausieji briedgaurnai (Cl. *Nardetea strictae* Rivas Goday et Borja Carbonell 1961, O. *Nardetalia strictae* Oberdorfer ex Preissing

1949, All. *Violion caninae* Schwickerath 1944) (1 pav.). Žalią aspektą šioms bendrijoms suteikia tankiai sužėlę miglinių šeimos atstovų stačiųjų briedgaurių (*Nardus stricta* L.) kupstai ir tarp jų gausiai augančios pagulusiosios tridantės (*Danthonia decumbens* (L.) DC), keliančios žalius žiedynus-kekes. Čia aptinkamų keturbriaunių čiobrelių (*Thymus pulegioides* L.), kurių žolė tinka maistui pagardinti ar kvapnioms arbatoms, alyvinės spalvos galvutės gražiai dera su smulkiomis geltonomis miškinių sidabražolių (*Potentilla erecta* (L.) Raeuschel) žiedų dėmėmis.

Briedgaurnų kaimynystėje Novos slėnyje ties Voveriais išplitusios europinių trašųjų pievų avižuolynų sąjungos (Cl. *Molinio-Arrhenatheretea elatioris* R. Tx. 1937, O. *Arrhenatheretalia elatioris* Pawłowski 1928, All. *Arrhenatherion elatioris* (Br.Bl. 1925) W. Koch 1926) bendrijos (1 pav.). Šiose daugiarūšėse pievose pagrindinę žolės masę sudaro miglinių šeimos augalai: pašariniai motiejukai (*Phleum pratense* L.), pievinės miglės (*Poa pratensis* L.), pieviniai eraičinai, raudonieji eraičinai (*Festuca rubra* L.), kvapiosios gardūnytės (*Anthoxanthum odoratum* L.), paprastosios šunažolės, kiškio ašarėlės (*Briza media* L.). Pupinių šeimos žolės šiose pievose taip pat gausios: mėlynžiedžiai vikiai, paprastieji gargždeniai (*Lotus corniculatus* L.), raudonieji ir rausvieji dobilai (*Trifolium pratense* L., *Trifolium hybridum* L.), apyvinės liucernos (*Medicago lupulina* L.) vidurvasarį sužysta alyviniais, geltonais, rožiniais žiedais. Kitų šeimų atstovai, nors ir ne tokie gausūs, nuspalvina bendrijas ryškiaspalviais žiedais. Virš viso žolyno alyvinius graižus kelia dirvinės buožainės (*Knautia arvensis* (L.) Coult.), geltonus – vanaginiai kartyliai (*Picris hieracioides* L.), pieviniai pūteliai (*Tragopogon pratensis* L.). Viduriniame žolyno lygmenyje baltuoja paprastųjų kraujažolių (*Achillea millefolium* L.) žiedynai, geltonuoja smulkūs aatriųjų vėdrynų (*Ranunculus acris* L.) žiedai. Pažemėje aiškiai išsiskiria tamsiai violetinės paprastosios juodgalvės (*Prunella vulgaris* L.) ir alyvinės keturbriaunio čiobrelio galvutės, ryškūs geltoni penkiapirštės sidabražolės (*Potentilla reptans* L.) žiedai.

Kietavarpynų sąjungos (All. *Cynosurion cristati* R. Tx. 1947) bendrijos natūraliose Voverių ganyklose aptinkamos nedideliais ploteliais. Jose gausūs miglinių šeimos augalai – paprastosios smilgos (*Agrostis capillaris* L.), paprastosios kietvarpės (*Cynosurus cristatus* L.), kvapiosios gardūnytės, tikrieji ir raudonieji eraičinai, pašariniai motiejukai. Žaliame jų fone gausiai geltonuoja rudeninių snaudalių graižai, mėlynuoja grupėmis išaugusių paprastųjų veronikų žiedai. Prarečiui rožinius žiedynus kelia pakrūminės bajorės, alyvinius – dirvinės buožainės.

Drėgnesnėse vietose yra nedideli fragmentai purienynų sąjungai priklausančių aukštažolių vingiorykštinių snaputynų (All. *Calthion palustris* R. Tx. 1937 em. Lebrun et al. 1949, ass. *Filipendulo-Geranium palustris* W. Koch 1926). Juose pagrindinę žolyno masę sudaro vaistingosios pelkinės vingiorykštės, birželio antroje pusėje ar liepos pradžioje apsipilanti kvapniomis blyškiai gelsvų žiedų šluotelėmis.

Vaidingosios Novos lankos ties Rūgiais ir Šurpauliais jau keletas metų nebesienaujamos. Didžiausius plotus jose užima purienynų ir pašiaušėlynų (All. *Alopecurion pratensis* Passarge 1964) sąjungų bendrijos. Jose jau pradėjo plisti krūmai, iš greta esančių dirbamų laukų skverbiasi piktžolės – dirvinės ir dygiosios usnys (*Cirsium arvense* (L.) Scop., *Cirsium vulgare* (Savi) Ten.), arčiau pakraščio sudarydamos išstisus sąžalynus. Jei šios pievos nebebus sienaujamos, jose ir toliau vyks jau prasidėjusi bendrijų kaita – palaiptiesiems išplis krūmai, medeliai, formuosis miško bendrijos.

Įvairaus dydžio plotus purienynų sąjungai priklausančių viksvameldynų (ass. *Scirpetum sylvatici* Ralski 1931) galima aptikti palei visas buvusio Sintautų valsčiaus upes. Visą vegetacijos sezoną šioms bendrijoms būdingas skaisčiai žalias aspektas, kurį suteikia vyraujančios rūšies augalų – liekninių viksvameldžių (*Scirpus sylvaticus* L.) sąžalynai. Spalvingumo šioms bendrijoms suteikia prarečiui augantys kitų rūšių augalai. Viksvameldynuose stambius balkšvai žalsvus skėčius kelia pavieniai miškiniai skudučiai (*Angelica sylvestris* L.), nedidelėmis grupėmis želia plaukuotosios ožkarožės (*Epilobium hirsutum* L.), sužystančios skaisčiai rožiniais žiedais, o palei vandenį – pakrantinės mėtos (*Mentha x verticillata* L.), pasipuošiančios alyvinės spalvos žiedais.

Upių krantuose daugelyje vietų aptinkami dryžutynai (ass. *Phalaroidetum arundinaceae* Libb. 1931) iš paprastųjų nendrynų klasės (Cl. *Phragmitetea australis* R. Tx. et Prsg 1942, O. *Phragmitetalia australis* Koch 1926, All. *Magnocaricion* Koch 1926). Juose tankius sąžalynus sudaro miglinių šeimos atstovai nendriniai dryžučiai (*Phalaroides arundinacea* (L.) Rauschert), suteikiantys bendrijoms žalią aspektą. Tarp šių augalų išterpia pelkinės notros (*Stachys palustris* L.), paprastosios raudoklės (*Lythrum salicaria* L.), kanapiniai kemerai (*Eupatorium cannabinum* L.), kurių žiedynai vidurvasarį žaliame dryžučių lapų fone išryškėja kaip rožinės ir alyvinės spalvų dėmės.

Natūraliose upių slėnių atkarpose neužpelkėjusiais krantais išilgai vagos driekiasi aukštažolių augalų bendrijos, kuriose vyrauja kanapiniai kemerai, didesniais ar mažesniais plotais auga didžiosios dilgėlės, paprastieji kiekiai (*Artemisia vulgaris* L.), pavienės didžiosios ir paprastosios varnalėšos (*Arctium lappa* L., *Arctium tomentosum* Mill.). Pakrantinių augalų bendrijose auga patvorinės vynioklės (*Calystegia sepium* L.), kurios kitais augalais pasinaudoja kaip atramomis savo liaunam stiebui ir visą vasarą šiose bendrijose baltuoja pavieniai stambūs jų žiedai.

Palei Šešupę yra beginklų dirsių (*Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub) sąžalynų, kuriuos puošia ažūrinės mažųjų vingirių (*Thalictrum minus* L.) lapų ir gelsvų žiedynų dėmės, o antroje vasaros pusėje pražysta sodriai geltoni paprastųjų bitkrėslių (*Tanacetum vulgare* L.) graižai. Daugelyje pakrančių palei krūmynus didelius plotus užima nepraeinami paprastųjų gervuogių (*Rubus caesius* L.) sąžalynai.

Upių vagose vietomis želia paprastosios lūgnės (*Nuphar luteus* L.), vidurvasarį virš vandens iškeliančios geltonus žiedus. Vietine tarpe šie augalai vadinami lydekžolėmis. Vandenyje arčiau krantų stiepiasi plačialapės drėgmenės (*Sium latifolium* L.). Lėtai tekančių Siesarties ir Pentos užutėkių vandenu paviršių dengia žalia plūdenų (*Lemna* sp.) plėvelė. Šešupės ir Pentos vagų seklumose ir seklesniuose pakraščiuose kaip žalia siena stūkso paprastosios nendrės (*Phragmites australis* L.), ežerinio meldo (*Schoenoplectus lacustris* L.) sąžalynai, priklausantys asociacijoms ass. *Phragmitetum communis* (Gams 1927) Schmale 1939 ir *Scirpetum lacustris* (Alorge 1922) Chouard 1924. Vandens telkiniuose, neišsvengusiuose trašiuųjų medžiagų pertekliaus, aptinkami didesni ar mažesni plačialapių švendrų (*Typha latifolia* L.) sąžalynai (ass. *Typhetum latifoliae* (Soó 1927) G. Lang 1973. Didžiausi jų plotai įsikūrė Pentos tvenkinių pakraščiuose. Vasaros pradžioje šioms bendrijoms būdingas melsvai žalias aspektas, kurį suteikia plačialapio švendro lapija, o vėliau šiame fone atsiranda tamsiai rudos dėmės, kurias sudaro peržydėjęs burbuliškės. Šešupės

pakrantėse aptinkami balinio ajero (*Acorus calamus* L.) sąžalynai. Šie augalai, prieš keletą šimtų metų įvežti į Lietuvą kaip vaistingi ir turintys kitų naudingų savybių, prisitaikė prie Lietuvos gamtinių sąlygų ir išplito ne tik kūdrose, bet ir natūralių vandens telkinių pakrantėse.

Apibendrinimas

Dabartiniame kraštovaizdyje išivyravus kultūriniais laukams, dominuoja monokultūros ir bioįvairovė tampa retenybe. Natūralios augalų bendrijos, kuriose aptinkama didelė rūšių įvairovė, yra vertingos dėl rūšių gausos. Augalų rūšių įvairovė nulemia ir gyvūnų rūšių įvairovę, kadangi tai jiems yra kaip prieglobstis, maisto šaltinis. Todėl yra svarbu išaiškinti natūralių bendrijų santakas, kurios yra bioįvairovės šaltinis.

Agrariniame Sintautų apylinkių kraštovaizdyje išlikę natūralūs Novos, Šešupės, Siesarties slėniai leido išlikti nors ir nedideliems natūralių bendrijų fragmentams. Dauguma šių bendrijų buvo ir yra patyrusios intensyvią žmogaus įtaką. Miško bendrijų vertė žmogaus veikla mažina, neleidžia miško bendrijoms pasiekti galutinės išsivystymo stadijos. Dėl kirtimų čia nėra brandžių miškų. Dabartinė miškų floros sudėtis ir struktūra dar nenusistovėjusi, medyne gausiai auga pionierinės rūšys. Liepinio skroblyno asociacija, kurios bendrijos aptinkamos Šešupės slėnyje palei Žaltynus ir Novos slėnyje palei Klepus, yra įtraukta į Lietuvos bendrijų Raudonąją knygą. Šios asociacijos bendrijų paplitimas siejamas su paprastojo skroblo paplitimu, kurio arealo riba kerta Lietuvą. Kadangi šios asociacijos bendrijos, kaip ir kitų miškų bendrijos, patiria intensyvius kirtimus, jų vertikali struktūra yra pastoviai keičiama. Susiformavusių šios asociacijos bendrijų pirmame ir antrame medžių arduose vyrauja plačialapių medžių rūšys: paprastasis ažuolas, mažalapė liepa, paprastasis klevas, paprastasis skroblas. Tačiau Novos ir Šešupės slėnių miškuose dėl kirtimų medyne gausu sparčiau augančių pionierinių medžių rūšių atstovų – karpotųjų beržų, drebulių. Šių bendrijų žolinėje dangoje aptinkamas mažesnis nei įprastinis būdingųjų plačialapiams miškams rūšių skaičius ir aptinkami dar nesunykusių pievų rūšių augalai (paprastosios kiaulpienės, paprastosios veronikos, paprastosios šunažolės) taip pat yra atsiradę dėl intensyvaus miško kirtimo.

Pievų, skirtingai nei miškų, bendrijoms palaikyti reikalinga pastovi žmogaus veikla – šienavimas arba ganymas. Tačiau po nepriklausomybės atkūrimo ir žemių gražinimo buvusiems savininkams pakito žemės naudojimo pobūdis. Dalis šienaujamų pievų buvo apleista. Buvusioje Sintautų valsčiaus teritorijoje tyrimų metu šienaujamų pievų buvo aptikta tik Novos slėnyje ties Voveriais. Tuo tarpu didelės ir gražios Novos slėnio lankos ties Šurpauliais ir Rūgiais nebesienaujamos ir pradeda užkrūmyti. Jeigu šios pievos nebus vėl pradėtos šienauti, neteksime gražių ir vertingų rūšių gausa pievų bendrijų.

Europos mastu svarbios ir vertingos bendrijos yra išskiriamos ir saugomos kaip Europinės svarbos bendrijos. Sintautų apylinkės yra smarkiai sukultūrintos, tačiau maži sklypeliai tokių bendrijų yra išlikę:

6510 – Šienaujamos mezofitų pievos. Šiai buveinei priskiriamos žemyninės ir vidutinio drėgnumo trašios *Arrhenatherion elatioris* sąjungos pievos. Sintautų apylinkėse šios Europinės svarbos pievų buveinės aptinkamos Novos slėnyje ties Voveriais.

6230 – Rūšių turtingi briedgaurnai. Šiai buveinei priskiriami rūgščių dirvožemių, sausų arba mezofilinių augimviečių *Violion caninae* susivėrę briedgaurnai. Buvusio Sintautų valsčiaus teritorijoje šios buveinės pievos siauromis juostomis aptinkamos Novos slėnyje ties Voveriais.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Sintautai“ (vyr. redaktorė ir sudarytoja *Vida Girininkienė*).

Straipsnio kalbos redaktorius *Albinas Masaitis*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnis recenzuotas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose šio leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).